

För och mot könskvoteringen till förskollärarytbildningen: Argument i tidskriften *Förskolan* 1970-1981

MARIA HEDLIN

Linnéuniversitetet, Institutionen för utbildningsvetenskap (UV)

I den här studien undersöks de diskussioner som fördes i den fackliga tidskriften *Förskolan* för och mot det kvoteringsförfarande som användes för att ge fördelar till manliga sökanden till den svenska förskollärarytbildningen 1971-1980. Forskningsfrågorna är följande: Vilka argument anfördes i diskussionerna? På vilket sätt kan dessa argument sägas utmana eller reproducera den ojämlika relationen mellan kvinnor och män? Tidskriften i sin helhet har granskats och analyserats med avseende på argument oavsett om uttalandet kommer från förbundsledningen, en insändarskribent, någon som intervjuas i ett reportage. Argumenten för kvoteringsförfarandet är: För att uppnå högre värden, Kompensation för mäns frånvaro samt Män är bättre förskollärare än kvinnor. Argumenten mot förfarandet är: Könskvoteringen befäster förlegat tänkande och Män och kvinnor ska komma in på lika villkor. Endast ett av samtliga argument utmanar den ojämlika relationen mellan kvinnor och män. Det är: Män och kvinnor ska komma in på lika villkor, vilket innebär att en kvinnlig kvalificerad sökande inte ska behöva stå tillbaka för en mindre kvalificerad man.

Mellan 2006 och 2010 satsade norska staten 15 miljoner norska kronor på mediekampanjer och belönade de förskolor som ökade andelen män. En lag som tillåter positiv särbehandling har dessutom uppmuntrat förskolechefer att anställa män. [...] till slut kanske det är den norska hårdföra vägen Sverige måste gå om fler män ska hitta till förskolan och sedan stanna kvar där (Swedin, 2016).

Citatet ovan kommer från en ledarartikel som diskuterar önskemålet om fler män som pedagoger inom förskolan. Ledarskribenten tar upp de norska förskolorna som tillåts ge män företräde framför kvinnor när ny personal ska anställas. Bakgrunden till att Aftonbladets skribent tar upp frågan om män i förskolan är att den har aktualiserats av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) med tanke på att kommunerna har ett stort rekryteringsbehov av personal till förskolorna, ett behov som dessutom förväntas öka. SKL har lyft fram att de ser det som angeläget att både män och kvinnor betraktar förskolan som en tänkbar arbetsplats (Mattsson 2015). Ledarskribentens tanke om att ge män företräde till tjänster är måhända formulerat för att provocera, men när nu frågan om män i förskolan är i ropet kan det vara på sin plats att återknyta till den diskussion som fördes i Sverige under 1970-talet när efterfrågan på män var så stark att de särbehandlades för att ges plats inom förskollärarytutbildningen. I den här artikeln kommer jag att undersöka den diskussion som fördes i den fackliga tidskriften *Förskolan*, för och mot inkvotering av män vid antagningen till förskollärarytutbildningen.

Läraryrket är inte så könsneutralt som det kan tyckas (Florin, 1987; Acker, 1995). Arbete med barn har starka historiska kopplingar till kvinnor och moderskap. Både förskolan och folkskolan etablerades i Sverige under 1800-talet. Vid denna tid rådde vad som brukar kallas ett könspolärt synsätt, särskilt när det gällde de högre samhällsskikten. Kvinnor och män sågs som varandras motpoler, vilket också fick stora konsekvenser för vad de tilläts ägna sig åt. I den borgerliga familjen skulle mannen ensam stå för försörjningen och kvinnan skulle ägna sig åt familj och hem. I de flesta familjer var dock såväl vuxna som barn tvungna att arbeta, till exempel inom jordbruket, men arbetsuppgifterna var ofta uppdelade mellan kvinnor och män (Åmark, 2005; Östman, 2006). De allra flesta yrken var stängda för kvinnor. I Sverige öppnades dock vissa yrken för kvinnor under den senare delen av 1800-talet, t.ex. folkskolläraryrket. Kvinnor ansåg särskilt lämpade att fostra och undervisa de yngsta eleverna. Det var i linje med uppfattningen att moderskapet var kvinnors främsta uppgift (Wieselgren, 1969; Florin, 1987; Tellgren, 2008). I många andra länder såg det ut på ett likartat sätt. Utvecklingen i industrialiserade länder öppnade allt fler nya möjligheter för män på arbetsmarknaden och färre män valde därför läraryrket (Grumet, 1988). I Sverige inledde den svenska staten ett kvoteringsförfarande när allt fler kvinnor sökte sig folkskollärarytutbildningen. Fördelningen bestämdes till 60 procent av platserna till män och 40 procent till kvinnorna. För manliga sökande blev det därmed betydligt lättare att komma in och för de många kvinnorna som ville bli lärare blev det svårare. När problem med att fylla den manliga kvoten uppstod ändrades fördelningen till 50/50 (Florin, 1987; Sparrlöf, 2007). Kvoteringen till lärarytutbildningen fortsatte större delen av 1960-talet (SOU, 1980:19).

I de barnkrubbor och barnträdgårdar som föregick förskolan var personalen kvinnor (Tallberg Broman, 1991; Holmlund, 2013). När den svenska förskolan stod inför att byggas ut under 1970-talet var det ett politiskt önskemål att både män och kvinnor skulle arbeta i förskolan. Förskollärarytbildningen var populär och svår att komma in på. Det gick många sökande på varje plats (Mogård, 1975). Inför antagningen till hösten 1971 infördes ett kvoteringsförfarande som gav fördelar till manliga sökande (Wernersson & Lander, 1979). Man skulle därmed kunna säga att kvoteringen av män till folkskollärarytbildningen avlöstes av en inkvotering av män till förskollärarytbildningen.

I den svenska debatten har det inte sällan hänvisats till jämställdhet som argument för ett önskemål om förändrad könsfördelningen inom olika sektorer av arbetsmarknaden. De diskussioner som har förts har i mycket hög grad riktats mot flickor och kvinnor. Det har dock sällan argumenterats för att pojkar och män ska avstå platser inom populära mansdominerade områden. Ambitionen har återkommande varit att få flickor och kvinnor att söka sig till mansdominerade områden där det har saknats arbetskraft och där utbildningsplatserna varit svåra att fylla (SOU, 1980:19; Bergström, 2007).

Talet om fler manliga lärare har upprepats över tid i många länder. Historiskt har det funnits en stark oro för att pojkar skulle bli veka och på andra sätt påverkas negativt av kvinnligt inflytande. Under 1900-talets första hälft var det inte ovanligt att kvinnor öppet utmålades som sämre i olika avseenden (Wieselgren, 1969; Östberg, 1997; Sparrlöf, 2007). I många länder har kvinnliga lärare till och med utmålats som farliga för pojkars utveckling och därmed för hela samhället (Weiler, 1989; Oram, 2007; Coulter & Greig, 2008; Hedlin, 2012). Det förekommer fortfarande att en underliggande utgångspunkt för talet om fler manliga lärare är att kvinnor brister i något avseende och att män således skulle vara bättre lärare (Martino, 2008; Edström, 2009; Skelton, 2012). Det har dock ofta inte varit vilka manliga lärare som helst som efterfrågats, utan ”riktiga män”. Detta har kritiserats för att öka klyftorna mellan könen och leda till mer polariserade könsnormer som begränsar både flickors och pojkars handlingsutrymme (Sargent, 2000; Nordberg, 2005; Cushman, 2008; Martino, 2008). Inställningen till manliga pedagoger i verksamhet för de yngsta barnen har därtill ofta varit ambivalent. I den internationella forskningen beskrivs hur män i förskoleverksamheten väcker oro och misstankar om att de kan vara pedofiler, vilket innebär att manliga pedagoger tvingas förhålla sig till omgivningens misstro på ett sätt som deras kvinnliga kollegor slipper (Sargent, 2005; Netwich, et al. 2013; Pruit, 2015). Även svenska forskare har funnit liknande resultat. Å ena sidan har männen inom förskolan välkomnats av kollegor och föräldrar, å andra sidan har de upplevt att omgivningen kan ifrågasätta deras yrkesval och associera dem med övergrepp (Havung, 2000; Nordberg, 2005; Eidevald, 2013; Heikkilä, 2015).

TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

Föreliggande studie har en genusteoretisk utgångspunkt. Genus handlar om vad som anses vara manligt respektive kvinnligt. En ofta använd definition är tidsbundna föreställningar om män/manligt och kvinnor/kvinnligt. Uppfattningarna om vad som är lämpligt beteende för en man respektive en kvinna har förändrats historiskt och kan även skilja sig åt mellan olika geografiska platser.

Connell (2009) talar om *könskodning* (gending) vilket innebär att egenskaper, platser, kläder, kroppsspråk, platser, arbetsuppgifter, intressen o.s.v. kategoriseras som feminina eller maskulina. All denna kategorisering i feminint och maskulint bildar ett övergripande kulturellt mönster, en genusordning. Vidare beskriver Connell fyra genusdimensioner; produktionsdimension, emotionell dimension, maktdimension och symbolisk dimension. Dessa dimensioner är i praktiken sammanflätade, men för analytiska syften kan en uppdelning och distinktion göras.

Produktionsdimensionen syftar på hur sysslor, arbetsuppgifter och yrken associeras med kvinnor och femininitet, medan andra förknippas med män och maskulinitet. Till exempel förknippas textilsjdlärare med kvinnor och fysiklärare med män. Connell talar om genusyrsel för att beskriva den känsla av förvirring som kan infinna sig om verkligheten inte stämmer med det förväntade, om textilsjdläraren istället skulle vara man och fysikläraren skulle vara kvinna. Den *emotionella dimensionen* avser hur sådant som omsorg och närhet bidrar till genusmönster i sociala relationer. I den emotionella dimensionen ingår också de känslor som kan vara investerade i befintliga genusmönster, vilket också innebär att brott mot den etablerade ordningen kan väcka starkt negativa reaktioner. Till exempel kan individer som bryter mot genusordningen mötas av avståndstagande och till och med fiendtlighet. *Maktdimensionen* syftar på status och prestige. Feminint och maskulint har inte samma status. Män och sådant som kategoriseras inom det maskulina fältet tillskrivs oftast högre status än kvinnor och det som faller inom det feminina området. Enskilda män kan däremot inte räkna med att alltid tillskrivas hög status. Till exempel riskerar en man som väljer ett tydligt kvinnligt kodat yrke att få sin manlighet ifrågasatt av omgivningen och därmed straffas socialt (Jfr Nentwich et al., 2013; Pruit, 2015). Den *symboliska dimensionen* syftar på övergripande föreställningar och idéer som kvinnor och män förknippas med. Uppdelningen i feminint och maskulint är en mycket stark kategorisering som bygger på ett dualistisk tänkande, dvs. kvinnor och män beskrivs ofta som varandras motsatser. Till exempel förknippas femininitet med att vara svag, passiv, beroende och känslsam, medan maskulinitet förknippas med att vara stark, aktiv, oberoende och rationell. Den symboliska dimensionen och dess uppdelning, som innebär att kvinnor förknippas med vissa idéer och män med andra, är en förutsättning för att upprätthålla mäns överordnade position inom den övergripande genusordningen (Connell, 2009).

SYFTE, MATERIAL OCH METOD

Den här studiens syfte är att undersöka de diskussioner som fördes i den fackliga tidskriften *Förskolan* för och mot det kvoteringsförfarande som användes för att ge manliga sökanden fördelar vid antagningen till förskollärarytutbildningen. Forskningsfrågorna är:

- Vilka argument anfördes i de diskussioner som fördes i tidskriften?
- På vilket sätt kan dessa argument sägas utmana eller reproducera den ojämlika relationen mellan kvinnor och män?

Bakgrunden till de diskussioner som fördes var att många jämställdhetsinsatser hade riktats mot arbetsmarknaden under 1960-talet. Framst hade åtgärderna handlat om att få hemarbetande kvinnor att söka sig till industrin som hade ett stort rekryteringsbehov (Florin & Nilsson, 2000; Hirdman, 2000). 1970 fick Skolöverstyrelsen och Arbetsmarknadsstyrelsen i uppdrag att utreda förändrade antagningsregler till vissa yrkesutbildningar i syfte att åstadkomma en jämnare könsfördelning. Könskvotering föreslogs och berörda personalorganisationer fick lämna sina synpunkter. Förskolläraarnas fackliga organisation hette vid den tiden Sveriges Förskollärares Riksförbund (SFR). SFR var det enda fackförbund som var positivt till en försöksverksamhet med könskvotering till utbildningen. Ett kvoteringsförfarande med särskilda regler startade 1971. SFR försvarade **åtgärden** och argumenterade för den i sin tidskrift *Förskolan* under flera år innan organisationen bytte ståndpunkt och istället argumenterade för att könskvoteringen skulle upphöra (Mjörnell-Ellemark, 1977; Wernersson & Lander, 1979; Havung 2000). Det skulle dock dröja ytterligare några år innan kvoteringsförfarandet togs bort, sista gången åtgärden användes var 1980.

I den här studien analyseras tidskriften *Förskolans* samtliga nummer inom årgångarna 1970-1981, det vill säga under den tidsperiod som kvoteringsförfarandet tillämpades samt året innan och året efter denna tidsperiod. Tidskriften utkom med 9 nummer per år under 1970-1972 och med 10 nummer per år under 1973-1981. Tidskriften innehåller reportage, nyhetsartiklar, facklig information, ledarartiklar, kommentarer och yttranden gällande utredningar och reformer, notiser, bokrecensioner, debattartiklar, insändare med mera. Analysen är kvalitativ och inriktad på de resonemang som framträder i texterna (Esaiasson et al., 2003). Det innebär vidare att variationen när det gäller argument har lyfts fram oaktat hur ofta ett visst argument har framförts (Eneroth, 1994). Som Eneroth (1994) framhåller är den kvalitativa studiens syfte att ge kunskap om vilka slags kvaliteter som karaktäriserar en företeelse, inte att redovisa frekvensen av dessa kvaliteter

(Jfr Persson, 1999). I föreliggande studie innebär det att avsikten är att redogöra för alla argument för eller emot könskvoteringen som kan utläsas i tidskriften *Förskolan*, oavsett frekvens och hur stort utrymme de får i tidskriften.

Tidskriften *Förskolan* i sin helhet har granskats och analyserats med avseende på argument för och mot könskvoteringen, alltså oavsett om uttalandet kommer från förbundsledningen, en insändarskribent, någon som intervjuas i ett reportage eller någon annan person. Det vore visserligen möjligt att i större utsträckning lyfta fram de olika aktörerna bakom argumenten, men samtidigt finns SFR i någon mening bakom allt som publiceras i organisationens egen tidskrift.

Analysarbetet inleddes med en första genomläsning av tidskriften. Artiklar och resonemang som kunde relateras till studiens syfte eftersöktes. De artiklar som behandlade frågan om män inom förskolan/förskolläraryrket och/eller könskvotering till förskolläraryrket kopierades eller fotograferades och lästes igenom. Därefter lästes artiklarna igenom med fokus på vilka argument för eller mot könskvoteringen som kunde utläsas i texten. De avsnitt som var relevanta för studiens frågeställningar noterades. Vidare antecknades de argument som kunde utläsas och de granskades sedan med avseende på likheter och olikheter. Argumenten förseddes med en rubrik vars avsikt var att fånga innehållet. Efter ytterligare jämförelser fördes vissa argument samman under en gemensam rubrik. Konkret innebar detta att resonemangen som hänvisade till "jämnare könsfördelning", "rättvisa" och "mer mångsidig yrkeskår" fördes samman under rubriken "för att uppnå högre värden". Artiklarna granskades igen för att säkerställa att samtliga argument fanns representerade under någon av rubrikerna.

Nedan presenteras först de argument för könskvoteringen som kan utläsas i tidskriften. Därefter redovisas de argument som användes mot könskvoteringen. I samband med att argumenten presenteras sker också en contextualisering på så sätt att resonemangen sätts in i ett historiskt sammanhang, problematiseras eller kommenteras på annat sätt.

ARGUMENT FÖR KVOTERING

I det följande redovisas och kommenteras tre olika argument som används för att motivera könskvotering till förskolläraryrket. Argumenten är: För att uppnå högre värden, Kompensation för mäns frånvaro samt Män är bättre förskollärare än kvinnor.

För att uppnå högre värden

Ett sätt att argumentera för könskvoteringen är att hänvisa till ett högre värde som antas uppnås om åtgärden genomförs. De värden som hänvisas till är

”jämnare könsfördelning”, ”rättvisa” och ”mer mångsidig yrkeskår”. Hur resonemangen förs redogörs för nedan.

I formuleringar där könskvoteringen motiveras kan hänvisning ske till jämnare könsfördelning på ett sätt som visar att detta sågs som något gott och eftersträvansvärt i sig, något som inte behövde förklaras eller motiveras ytterligare. Till exempel anges i en notis att regeringen har bestämt att en försöksverksamhet med könskvotering ska inledas i syfte att åstadkomma en jämnare könsfördelning. Åtgärden är i linje med ”regeringens fortgående strävanden att åstadkomma en jämnare fördelning mellan könen inom utbildningar, där fördelningen f n är ojämn” (6-1970, s. 230). Även SFR hänvisar till en jämnare könsfördelning när man ungefär ett år senare förespråkar att kvoteringen ska fortsätta. Förbundet skriver: ”SFR anser att könskvotering vid intagning av lärarkandidater till förskoleseminarierna bör fortsätta att tillämpas en begränsad tidsrymd, dvs till en viss utjämning kommit till stånd” (5-1971, s. 227). Ytterligare ett år senare, hösten 1972, anges under rubriken ”Fortsatt könskvotering i förskollärarytutbildningen” (8-1972, s. 43) att åtgärden att ge fördelar åt manliga sökande kommer att fortsätta. I artikeln anges att detta görs ”för att åstadkomma en jämnare fördelning mellan könen inom förskollärarytutbildning” (8-1972, s. 43).

En förklaring till att jämn könsfördelning inte ansågs fordra någon förklaring eller motivering kan vara att jämn könsfördelning i utbildningssammanhang betraktades som synonymt med jämställdhet och en brytning med traditionella könsmonster, något som av många sågs som eftersträvansvärt (Prop., 1978/79:180; SOU, 1979:56). En vanlig uppfattning var att gängse könsmonster skulle undanröjas om kvinnliga och manliga elever undervisades tillsammans. De kvinnliga och de manliga elevernas beteende skulle bli lika eftersom den gemensamma undervisningen förmodades innebära samma förväntningar på alla elever vilket därmed skulle påverka könsrollerna (Wernersson, 2006; Wernersson, 2007).

Ett annat högre värde som används i debatten är rättvisa. I en artikel citeras dåvarande utbildningsminister Ingvar Carlsson som menar att könskvoteringen rättar till en orättvisa. Carlsson förklarar att det kan vara besvärligare för en pojke att komma in på en typisk flickutbildning och för en flicka att komma in på en pojkutbildning på grund av svårighet att få praktikplats. Elever som väljer otypiskt kan dessutom ha otillräckliga förkunskaper som gör det svårare för dem att få goda betyg. Carlsson summerar sitt ställningstagande: ”Jag tycker att det är alldeles självklart att *utbildningen* ska försöka rätta till de orättvisor som drabbar enskilda människor just p.g.a. deras kön” (9-1972, s. 8-9, kursivering i original).

Ytterligare ett värde som förs fram är mångsidighet inom yrkeskåren. Även här är det utbildningsminister Ingvar Carlsson som för fram argumentet i

tidskriften. Kvotering leder till en större heterogenitet inom yrkeskåren, menar Carlsson. Han förklarar ”att urvalsinstrumenten till enkönade utbildningar och yrken diskriminerar det andra könet, förutom att de också gör att yrkeskåren blir ensidigt sammansatt av personer med likartad bakgrund och läggning”. Utbildningsministern fortsätter: ”Detta är verkligt allvarliga problem – och problem som inte bara har med kön att göra. Samma sak kan man säga om social bakgrund, om begåvning, om intressen, ofta kanske också om ålder” (9-1972, s. 8-9).

Betydelsen av social bakgrund och kön är faktorer som har diskuterats under lång tid när det gäller antagning till högre utbildning (Erikson & Jonsson, 2002; Svensson, 2006). Däremot får önskemålet om en större spridning när det gäller de andra faktorerna som Carlsson nämner anses mer sparsamt framförda. Särskilt kan önskemålet om en större spridning när det gäller begåvning räknas till de mer ovanliga. I tidningsartikeln som återger ministerns resonemang ges dock ingen ytterligare förklaring till varför begåvning tas upp i detta sammanhang.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att de ovan tre beskrivna argumenten inte har något specifikt med förskolan och förskollärlinjen att göra. De kunde rikta sig mot alla utbildningar som har en ojämn könsfördelning, både mansdominerade och kvinnodominerade. Dock hade de åtgärder som vidtagits för att gynna ett kön när det gäller utbildning inte gällt båda könen, enligt en statlig utredning som kom 1980. Efter att ha gjort en genomgång av olika jämställdhetsåtgärder där antingen män eller kvinnor gynnats konstaterar utredningen att – tvärtemot vad som oftast antas – är det männen som har gynnats och haft fördel av de förtursåtgärder som har genomförts. Utredningen konstaterar vidare att det tycks vara lättare att ”ge förtur till män på kvinnliga områden än tvärtom” (SOU, 1980:19, s. 93).

Kompensation för mäns frånvaro

Ett argument som lyfts fram av SFR är att män behövs i förskolan för att kompensera för att män saknas i många barns vardag. I en ledarartikel skriver SFR att könskvotering vid intagningen till förskolläraryt utbildningen kommer att fortsätta och avsikten är att få en jämnare könsfördelning inom utbildningen. Retoriskt frågar förbundet sig om könskvoteringen verkligen är riktig och nödvändig? Svaret som sedan ges är:

Vi vet bl.a. genom forskning att identifikationsprocessen, speciellt för pojkar, störs om de inte har naturliga relationer till någon man. Inom våra förskolor (dagem och lekskolor) har vi många barn som helt saknar manliga identifikationsobjekt i sin omgivning. Även de barn som har en manlig släkting umgås oftast relativt lite med dem. Barnen är alltså i stor utsträckning hänvisade till en renodlad kvinnovärld. Detta

resonemang avser inte att påvisa att det är något fel på kvinnorna utan endast att det blir en ensidig påverkan på barnen (9-1972, s. 1).

Vidare skriver SFR att möjligheten att påverka barnen i könsrollsfrågor blir mycket liten om inte barnen får uppleva kvinnor och män som tar samma ansvar. På ett liknade sätt argumenterar en man sex år senare i en insändare när SFS har ändrat inställning och inte längre förordar kvoteringsförfarandet. Förbundet argumenterar nu för ett slopande av könskvoteringen, något insändarskribenten Per vänder sig mot. Han skriver:

Vi vet att det idag finns många barn till ensamstående mödrar på våra daghem. De växer upp bland kvinnor såväl hemma som på daghemmet, på lågstadiet och troligen får de en fröken i mellanstadiet. Att växa upp i en så kvinnodominerad värld är varken bra för pojkarna eller flickorna. Man kan, med stöd av bl.a. olika utredningar, utgå från att detta har en mycket konserverande effekt på könsrollerna. Barnen får uppleva kvinnorna som skötandes om hemmet, daghemmet osv. Samtidigt upplever de männen som vaktmästare, bussförare, ishockeyspelare och politiker (1-1978, s. 21).

Insändarskribenten skriver ovan att barn till ensamstående mödrar möter fröknar på daghem och i skolan. Denna tillvaro är inte bra för dem, enligt skribenten. Han menar att den befäster könsrollerna. Argumentet att barn, och särskilt pojkar, behöver män som imitationsmodeller är även framträdande i den vid den här tiden mycket aktuella Barnstugeutredningen där det talas om personalens betydelse som identifikations- och imitationsobjekt (SOU. 1972:26). Vidare beskriver skribenten en könsuppdelad värld där kvinnor arbetar med vissa uppgifter och män med andra. Att denna bild lyfts fram som argument för könskvoteringen kan tolkas som att skribenten menar att inkvoteringen av män, och därmed fler manliga förskollärare, skulle ge en motbild till den könsuppdelade tillvaron.

Män är bättre förskollärare än kvinnor

Att män är bättre förskollärare än kvinnor är ett antagande som förs fram i debatten, även om det varierar i hur tydligt detta framförs. Relativt tydlig är en arbetsgrupp som har följt upp ett antal sökande till förskolläraryrket 1971. Arbetsgruppen stöder kvoteringsförfarandet med argumentet att könskvoteringen kan medföra att samhället blir mer flexibelt. Enligt arbetsgruppen är kvinnorna som söker sig till förskolläraryrket inte flexibla, kvinnorollen hämmar dem. De män som söker sig till förskolläraryrket har däremot fått en god stimulans i sin personlighetsutveckling när de har brutit könsrollsmönstret, hävdas det. Mansrollen ger också i högre grad än kvinnorollen möjlighet att

utvecklas mot en större samhällsmedvetenhet. Männen har därmed ett särskilt gott utgångsläge för att stimulera barns utveckling (1973, s. 33-35).

Ännu tydligare är insändarskribenten Bengt när han lyfter fram mäns särskilda lämplighet. Han vänder sig mot en framförd kritik att männen som kommer ut i förskolorna inte alltid utför samma arbetsuppgifter som sina kvinnliga kollegor, utan ägnar sig åt sysslor som räknas som manliga samt att de fortsätter till chefsbefattningar. Insändarskribenten "kan ej helt hålla med" (10-1976, s. 26). Han skriver att enligt hans förhoppningar och erfarenheter är medvetenheten så pass stark hos de manliga förskollärarna att de undviker att hamna i denna fälla. Det är istället kvinnorna som bör kritiserats, enligt vad som framförs i insändaren. Det är kvinnorna som är orsak till att könsrollstänkandet inom förskolan reproduceras. Enligt skribenten behövs kvoteringen för att män är bättre imitationsmodeller än kvinnor. Kvinnorna är könskonservativa, de längtar efter drömprinsen och att få vara hemma med egna barn. Män är däremot seriösa förskollärare. De män som söker sig till förskolläraryrket har, till skillnad mot sina kvinnliga kollegor, ett starkt yrkesmässigt patos. Insändarskribenten skriver:

För oss män är barnarbete ej något som vi kommit att syssla med under det att vi väntar på att "drömprinsen" skall komma och fria, och att vi då själva skall få möjlighet att stanna i hemmets lugna vrå, där vi kan själviskt uppfostra våra egna små barn fjärran från snoriga dagisungar. Nej, vi män har påbörjat barnarbetet efter moget övervägande och likaså med en intensiv tilltro till förskolans möjligheter att bereda barnen en allsidig personlighetsutveckling, alltifrån 'spädisar' till 'lekisungar' (10-1976, s. 26).

Som framgår ovan vänder sig insändarskribenten inledningsvis mot en framförd uppfattning att männen ägnar sig åt särskilda sysslor inom förskoleverksamheten samt att de avancerar och blir chefer. Detta var något som diskuterades och en rapport visade också att de män som kom in i förskolan tenderade att ta över manligt kodade sysslor som deras kvinnliga kollegor tidigare hade utfört (Wollert, 1978). Vidare målar insändarskribenten upp en starkt polariserad bild där kvinnorna som utbildar sig till förskollärare egentligen inte är intresserade av yrket. För kvinnorna är yrket snarare en tillfällig sysselsättning som de oengagerat ägnar sig åt medan de passivt inväntar att de genom en mans försorg ska få en bättre tillvaro som hemmafru. Medan kvinnorna skildras som oengagerade, passiva, själviska och endast tillfälliga yrkesarbetare, beskrivs männen tvärtom som engagerade, aktiva, verksamhetsinriktade och hängivna förskollärare. Skribentens resonemang har stora likheter med hur de manliga lärarna i folkskolan argumenterade när de

förde en kampanj mot sina kvinnliga kollegor under 1920-talet. I de manliga folkskolläraernas tidskrift utmålades kvinnorna som både dåliga människor och dåliga lärare. De framställdes som egoistiska och de påstods också ha bristande fallenhet för sitt yrke. De manliga lärarna däremot framställdes som osjälviska och skickliga lärare (Östberg, 1997; Sparrlöf, 2007).

ARGUMENT MOT KVOTERING

Nedan redovisas och kommenteras två argument som i tidskriften anförts mot könskvoteringen. Argumenten är: *Könskvoteringen befäster förlegat tänkande* och *Män och kvinnor ska komma in på lika villkor*.

Kvoteringen befäster förlegat tänkande

År 1976 publiceras en ledarartikel med rubriken *Upphör med könskvoteringen! Den bidrar endast till att befästa förlegade värderingar*. I artikeln anges att förskolan ska ge de nya generationerna jämställda värderingar, till skillnad mot det könsrollstänkande som de vuxna fick med sig när de var barn. De som är vuxna nu växte upp med värderingar som gick ut på att kvinnor ska sköta hem och barn och kanske inte alls arbeta utanför hemmet, medan män tar hand om bilen, har de högsta inkomsterna och är chefer. Det är alltså detta förlegade tänkande som ska utmanas och förändras, enligt ledaren. Men efter fem år med könskvotering har det visat sig att de gamla attityderna och värderingarna snarare har förstärkts. De manliga förskollärarna går till arbetsledande befattningar. Därför vill organisationen nu avskaffa inkvoteringen av män. Ansvaret för den uppkomna situationen läggs på kvinnorna som enligt ledaren inte inser "sin del av ansvaret för att attityderna låses" (7-1976, s. 1).

Som framgår ovan var förhoppningen att det befintliga och etablerade synsättet och könsrollstänkandet skulle utmanas av mer jämställda attityder. Förhoppningen har dock inte infriats. Vidare skriver ledarskribenten:

Ett motiv till att könskvotera vid intagningarna, för att få ut fler män var att små barn, inte minst små pojkar, behöver manliga identifikationsobjekt. Men om de på en förskola är manliga föreståndare och i övrigt kvinnlig personal så befästs attityderna att män är chefer ytterligare. Avsikten är inte att här angripa de manliga förskollärarna i kären. Nej, här behövs att alla kvinnliga förskollärare inser sitt ansvar då det gäller att skapa attityder och värderingar. Det duger inte längre att krypa in i barngruppen och tro att för barnens skull måste jag stanna här. Vi kvinnor måste ta vårt ansvar och verkligen satsa i yrkeslivet. Vi måste våga begripa att vi har mycket värdefullt att bidra med i en arbetsledarroll. När vi inser att det även tillför barnen något gott kanske det går lättare? (7-1976, s. 3).

I resonemanget lyfts de kvinnliga förskollärarnas ansvar fram samtidigt som männens ansvar kommer i skymundan. I ett senare nummer av tidskriften betecknar ledarskribenten själv den ovan beskrivna ledaren som "ett angrepp på den kvinnliga delen av kåren" (10-1976, s. 26). Resonemanget i citatet kan ses som en illustration av hur kvinnor och män tilltalades på skilda sätt i debatten och även i den offentliga retoriken. Klinth (2002) konstaterar i sin avhandling om den svenska "pappapolitiken" att reformen inte krävde något av männen. När papporna inkluderades i föräldraförsäkringen 1974 formulerades fädernas ansvar för barn och familj som ett erbjudande till dem. Papporna fick friheten att välja. De kvinnor som hade varit hemmafruar uppmanades däremot att yrkesarbeta. Det var inget erbjudande utan formulerades som deras plikt (Jfr Lind, 2010).

Män och kvinnor ska komma in på lika villkor

Inför införandet av könskvoteringen publiceras en kort notis som tar upp ett uttalande från Norrtelje Tidning. Tidningen kommenterar att de manliga sökande kommer att ges företräde bara för att de är män, vilket innebär att de kvinnliga sökande utsätts för en orättvisa. Tidningen ställer sig frågande till att detta görs i jämlikhetens namn:

En kvalificerad kvinnlig sökande får stå tillbaka för en mindre kvalificerad man. Är det jämlikhet? (3-1970, s. 102).

År 1972 när SFR fortfarande är positiva till könskvoteringen och lägger fram sina argument i en ledarartikel, nämns att TCO (Tjänstemännens centralorganisation) och SL (Sveriges lärarförbund) är motståndare till åtgärden. Dessa organisationers argument anges inte i artikeln. Däremot nämns att många män som avser att bli förskollärare är motståndare till särbehandlingen, "de vill söka på lika villkor" (9-1972, s. 1).

På samma sätt argumenterar tidskriften *Förskolans* redaktion som svar på insändarskribenten Bengt som inte förstår varför könskvoteringen efter att ha tillämpats under fem år, inte längre förordas av SFR. Redaktionen svarar att kvotering inte ska förekomma enligt SFR:s nuvarande ståndpunkt. "Alla skall komma in i utbildningen på samma villkor" (10-1976, s. 27).

Även insändarskribenten Birgitta vänder sig mot att kvinnliga sökande till utbildningen diskrimineras. Skribenten skriver, "ingen förtur till folk som är pojkar!" (10-1977, s. 10). Därmed argumenterar hon mot inkvoteringen av män. Insändarskribenten menar istället att det finns skäl att rekrytera personer, oavsett kön, som har erfarenhet av att ta ansvar för barn.

Det konstaterande Norrtelje Tidning gör ovan, om att en kompetent kvinna kommer att få stå tillbaka för en mindre kompetent man, har stora likheter

med en riksdagsledamots kommentar i andra kammaren åtta år tidigare. Vid den tiden gällde könskvoteringen till folkskollärarytbildningen. Ledamoten ville avskaffa kvoteringen till lärarutbildningen och kommenterade de dåvarande antagningsreglerna med följande yttrande:

Detta betyder i realiteten, att man utestänger välkvalificerade flickor till följd av att man måste ta in ett visst antal pojkar, oavsett om dessa är mindre eller till och med mycket svagt meriterade (Riksdagen 1962, s. 54).

Argumentet att kvalificerade kvinnor inte ska behöva stå tillbaka för mindre kvalificerade män vann dock inte något större gehör i debatten, varken i 1962 års riksdagsdebatt eller i diskussionerna i tidningen *Förskolan* under 1970-talets första hälft.

DISKUSSION

Inget av de argument som anförs till stöd för könskvoteringen utmanar den ojämlika relationen där män och maskulinitet tillskrivs högre status än kvinnor och femininitet. Argumentet att män är bättre förskollärare än kvinnor exemplifierar på ett tydligt sätt genusordningens maktdimension som Connell (2009) talar om. Inom detta argument tillskrivs män högre status på ett explicit sätt.

Enligt Connell (2009) är den symboliska dimensionen och dess uppdelning, som gör att kvinnor förknippas med vissa idéer och män med andra, en förutsättning för att upprätthålla mäns överordnade position inom genusordningen. Hur detta kan komma till uttryck illustreras av den insändarskribent som skildrar kvinnliga förskollärare som oengagerade, passiva, själviska och endast tillfälliga yrkesarbetare, medan männen tvärtom beskrivs som engagerade, aktiva, verksamhetsinriktade och hängivna yrkesarbetare. Att de kvinnliga förskollärarna skildras som själviska kan också tolkas som ett sätt att förekomma de kvinnor som inte anser att det ska vara svårare för kvinnor än för män att komma in på förskollärarytbildningen. Historiskt finns det många exempel på att kvinnor som har hänvisat till sina rättigheter har uppfattats som både okvinnliga och egoistiska (Wieselgren, 1969; Frangeur, 1998; Sparrlöf, 2007). Ett annat sätt att förstå argumentet att män skulle vara bättre lärare är att se resonemanget som ett sätt att ta spjörn mot den etablerade bilden av kvinnors "naturliga" fallenhet för att arbeta med barn. Syftet skulle därmed vara att presentera en motbild.

De andra argumenten som anförs till stöd för kvoteringsförfarandet – hänvisningar till högre värden och kompensation för mäns frånvaro – underordnar

kvinnor på ett mer implicit sätt. Hänvisningarna till högre värden som antas uppnås med hjälp av könkvoteringen har vissa likheter med de resonemang som framfördes runt sekelskiftet 1900 för att motivera att kvinnor inte kunde få högre statliga tjänster, t.ex. inom läroverken. Vid den tiden hävdades det att kvinnors rätt att få sin sak prövad på samma villkor som männen måste ge vika för högre mål. De få akademiskt utbildade kvinnorna som fanns i Sverige ville ha rätt att söka högre statliga tjänster med motiveringen att utbildning och kompetens, inte kön, borde vara avgörande för vem som anställdes. Motargumentet var att kvinnors individuella rättigheter var sekundära. Högre mål och statsintresset måste prioriteras, hävdades det. Kvinnorna uppmanades stanna i hemmen där de behövdes bättre som makor och mödrar (Wieselgren, 1968). Florin (2004) talar om kvinnors ”väjningsplikt”. När kvinnors rättigheter har kommit i konflikt med andra principer och andra rättigheter har det varit vanligt historiskt att kvinnor fått visa ”väjningsplikt” och låta dessa andra frågor få företräde.

Även argumentet att könkvoteringen till förskollärarytbildningen behövs för att män skulle komma in i förskolan och kompensera för fäders bristande närvaro i sina barns liv handlar i grunden om att kvinnor ska stå tillbaka. Enligt den under 1970-talet mycket aktuella Barnstugeutredningen var det vanligt att fäder inte deltog i omsorgen om sina barn. Utredningen skrev:

Eftersom ett betydande antal barn har ensamstående mödrar, innebär detta att många barn saknar möjlighet till manlig identifikation. Även i hem där en pappa finns tillgänglig är det inte alltid säkert att denne i nämnvärd utsträckning deltar i barnets vård och fostran eller överhuvudtaget har någon djupare kontakt med sitt barn (SOU 1972:26, s. 105).

Att från myndigheternas sida ge manliga sökande till förskollärarytbildningen fördelar gentemot kvinnliga sökande, istället för att rikta fokus mot fäders ansvar mot sina egna barn kan idag, flera decennier senare, te sig både motsägelsefullt och besynnerligt. Det bör dock ses som en påminnelse om att den egna tidens könsnormer ofta framstår som så självklara att de därmed kan vara svåra att få syn på (Connell 2009).

I argumentet komparation för mäns frånvaro kommer genusordningens symboliska dimension som avser kategoriseringen i kvinnligt och manligt till uttryck (Connell, 2009). Resonemanget illustrerar även produktionsdimensionen som avser könskodningen av sysslor, arbetsuppgifter och yrken. Av argumentet framgår att omsorgen om barnen är feminint kodad. Trots att barn sägs behöva män att identifiera sig med är omsorgen om de egna barnen i hög grad frivillig för män.

När SFR 1976 har bytt ståndpunkt i kvoteringsfrågan är ett argument att inkvoteringen av män inte hade lett till att könsrollstänkande i förskolan hade minskat. Wernersson och Lander (1979) skriver, med hänvisningar till ett PM formulerat av SFR 1977, att förbundet även angav att könskvoteringen hade fyllt sin funktion. ”Genombrottet har nu åstadkommit – utbildning till förskollärare uppfattas som en ordinär studieväg och yrkesfunktion även för män” (SFR:s PM återgett i Wernersson & Lander 1979 s. 12). Att förskollärarytbildningen hade kommit att uppfattas som ett ordinärt val för män får nog också anses vara en överdrift, men Wernersson och Lander (1979) visar i sin utvärdering att kvoteringen hade viss effekt, främst under de första åren. Betydelsen av kvoteringsförfarandet kom sedan att minska efter några år. Förutom kvoteringseffekten talar Wernersson och Lander även om informationseffekten, vilket syftar på att kvoteringsåtgärden hade visat och gjort det känt att önskemålet om fler män i förskolan var allvarligt menat. Det genombrott som det talas om i SFR:s PM, det vill säga att förskollärare hade kommit att betraktas som ett ordinärt yrkesval för män, är inget som används som argument i tidningen *Förskolan*. Däremot nämns, i en artikel som 1979 redogör för den av regeringen utsedda Jämställdhetskommitténs rapport om förskollärarytbildningen, att utvärderingen haft effekt för att öka andelen män, särskilt under de första åren (6-1979, s. 11).

När det gäller huruvida SFR:s resonemang utmanar eller reproducerar den ojämlika maktordningen mellan kvinnor och män kan svaret sägas vara, både och. När SFR skriver i sin ledartidning att inkvoteringen av män inte hade lett till att könsrollstänkande i förskolan hade minskat, formulerar ledarskribenten sig på ett sätt som knappast bidrar till att utmana den ojämlika relationen mellan kvinnor och män. Ansvar för den uppkomna situationen läggs på de kvinnliga förskollärarna, något som också i ett senare nummer av tidningen betecknas som ett angrepp på kvinnorna. Därmed motverkar resonemanget det man ville uppnå; den ojämlika relationen mellan kvinnor och män, dvs. den maktdimension Connell (2009) talar om reproduceras. Samtidigt för SFR fram det enda argumentet som utmanar den ojämlika relationen mellan kvinnor och män; män och kvinnor ska komma in på lika villkor. En kvinnlig kvalificerad sökande ska inte behöva stå tillbaka för en mindre kvalificerad man.

Så vad kan vi lära av den debatt som fördes i tidskriften *Förskolan* för flera decennier sedan? Argumentet att kvinnor ska stå tillbaka för att ett högre värde har tappat i giltighet efter den lagändring som skedde 2010. Det är numera inte tillåtet att diskriminera någon på grund av kön vid antagningen. Den möjligheten som högskoleförordningen tidigare gav att ge sökande företräde på grund av kön, avskaffades efter att organisationen Centrum för rättvisa hade uppmärksammat att ett stort antal lärosäten tillämpade så kallad positiv särbehandling vid antagningen till populära utbildningar. Det handlade bland

annat om läkarprogrammet, tandläkarprogrammet, veterinärprogrammet och psykologprogrammet. Vid 95 procent av fallen handlade det om att manliga sökande gavs företräde (Stockholm TT, 2010). Även argumentet att manliga förskollärare ska kompensera för frånvarande fäder kan idag betraktas som otidsenligt med tanke på den förändring som skett sedan 1970-talet när det gäller fäders ökade engagemang i sina barns liv (Axelsson, 2014).

I 1970-talets debatt var en inte ovanlig utgångspunkt att männen skulle bidra med något som kvinnorna saknade. De skulle så att säga ta plats som män, inte främst som förskollärare. I detta sammanhang hänvisades det till exempel till manliga imitationsmodeller och de manliga förskollärares särskilda flexibilitet. Idag när förskolan står inför ett mycket stort rekryteringsbehov och SKL:s har en ambition att bredda rekryteringen förefaller även detta sätt att resonera förlegat. De män SKL vill rekrytera ska inte arbeta i förskolan för att fylla någon specifik ”manlig” funktion. Däremot ska kön inte vara ett hinder (Mattsson, 2015). I en intervjustudie av män inom förskolan framkommer också att män vill arbeta på samma premisser som kvinnor (Eidevald, 2013). Det som idag kanske är som mest slående i den debatt som fördes i tidskriften *Förskolan* under 1970-talet är att det inte någon gång nämndes eller antydde att de manliga förskollärarna riskerade att associeras med övergrepp. Numera är risken att bli utpekad som förövare konstant överhängande för män i förskolan, enligt Eidevald (2013). Han menar vidare att både risken för sexuella övergrepp i förskolan och risken att som personal bli utpekad och misstänkliggjord måste lyftas fram och diskuteras öppet inom både förskollärarytbildningen och förskoleverksamheten (Eidevald, 2016). Det kan då vara en god idé att påminna om de diskussioner som fördes under 1970-talet, kanske den period som män i förskolan diskuterades som allra mest. Idag finns det goda skäl att invända mot flera av argumenten, men det finns också all anledning att framhålla att män som valde att arbeta med yngre barn inte associerades med övergrepp för bara några decennier sedan.

REFERENSER

- Acker, Sandra (1995). Gender and Teachers' Work. *Review of Research in Education*, 21(1), 99-162.
- Axelsson, Tobias (2014). *Men's parental leave in Sweden: policies, attitudes, and practices*. Wien: Zentrum für Wirtschafts- und Innovationsforschung.
- Bergström, Mia (2007). *Försök att bryta! Rapport om projekt för att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden 1993–2005*. Falun: Gender School.

- Connell, Raewyn (2009). *Gender* (2nd ed.). Cambridge: Polity Press.
- Coulter, Rebecca & Greig, Christopher (2008). The man question in teaching: An historical overview. *The Alberta Journal of Educational research*, 54(4), 420-431.
- Cushman, Penni (2008). So what exactly do you want? What principals mean when they say "male role model". *Gender and Education*, 20(2), 123-36.
- Edström, Charlotta (2009). Preschool as an arena of gender policies: The examples of Sweden and Scotland. *European Educational Research Journal*, 8(4), 534-549.
- Eidevald, Christian (2013). *Män i förskolan: En intervjustudie med 25 män som arbetar eller har arbetat i förskolan*. Stockholm: Skolverket.
- Eidevald, Christian (2016). *Förskolan – en trygg plats för barn och pedagoger? Sexuella övergrepp och förebyggande arbete*. Malmö: Gleerups.
- Eneroth, Bo (1994). *Hur mäter man "vackert"? Grundbok i kvalitativ metod*. Stockholm: Natur och kultur.
- Erikson, Robert & Jonsson, Jan (2002). Varför består den sociala snedrekryteringen? *Pedagogisk Forskning i Sverige*, 7(3), 210-217.
- Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (2003). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts juridik.
- Florin, Christina (1987). *Kampen om katedern. Feminiserings- och professionaliseringsprocessen inom den svenska folkskolans lärarkår 1860-1906*. Umeå: Acta universitatis Umensis.
- Florin, Christina (2004). "Väjningsplikten": Samtidens könsrelationer i ett framtidsperspektiv. I Christina Florin & Christina Bergqvist (red.). *Framtiden i samtiden: Könsrelationer i förändring i Sverige och omvärlden*. Stockholm: Institutionen för framtidsstudier.
- Florin, Christina & Johansson, Ulla (1993). *Där de härliga lagrarna gro. Kultur, klass och kön i det svenska läroverket 1850-1914*. Stockholm: Tiden.
- Florin, Christina & Nilsson, Bengt (2000). "Något som liknar en oblodig revolution..." *Jämställdhetens politisering under 1960- och 70-talen*. Umeå universitet: Jämställdhetskommittén.
- Frangeur, Renée (1998). *Yrkeskvinna eller makens tjänarinna?: Striden om yrkesrätten för gifta kvinnor i mellankrigstidens Sverige*. Lund: Arkiv.

- Grumet, Madeleine (1988). *Bitter milk: Women and teaching*. Amherst: University of Massachusetts Press.
- Havung, Margareta (2000). *Anpassning till rådande ordning. En studie av manliga förskollärare i förskoleverksamheten*. Malmö: Lärarhögskolan.
- Hedlin, Maria (2012). Admission policy of the Swedish teacher education favouring men: Discussion in the Parliament 1962. *Education Inquiry*, 3(2), 227–242.
- Heikkilä, Mia (2015). Män i förskolan och på förskolläraryrket – vilka är ni? I Elsa Mattsson (red.). *Fler män i förskolan – en antologi om breddad rekrytering*. Stockholm: SKL.
- Hirdman, Yvonne (2000). *Med kluven tunga. LO och genusordningen*. Stockholm: Atlas.
- Holmlund, Kerstin (2013). *Fattigdom, arbete och fostran: Välfärd i dåtidens Sverige*. Umeå: Boréa.
- Klinth, Roger (2002). *Göra pappa med barn. Den svenska pappapolitiken 1960-95*. Umeå: Boréa.
- Lind Palicki, Lena (2010). *Normaliserade föräldrar: En undersökning av Försäkringskassans broschyurer 1974-2007*. Örebro: Örebro universitet.
- MacNaughton, Glenda (2000). *Rethinking gender in early childhood education*. London: Sage.
- Martino, Wayne (2008). Male teachers as role models: Addressing issues of masculinity, pedagogy and the re-masculinization of schooling. *Curriculum Inquiry*, 38(2), 189–223.
- Mattsson, Elsa (2015). Därför är det viktigt med fler män i förskolan enligt SKL. I Elsa Mattsson (red.) *Fler män i förskolan – en antologi om breddad rekrytering*. Stockholm: SKL.
- Mjörnell-Ellemark, Rigmor (1977). SFR kräver slut på könskvoterad intagning till lärarutbildningen, *Förskolan*. Nr 10.
- Mogård, Britt (1975). *Motion om slopande av försöksverksamhet med könskvotering vid förskolläraryrket mm. Motion 1975:1390*. Stockholm: Sveriges Riksdag.
- Nentwich, Julia, Poppen, Wiebke, Schälin, Stefanie & Vogt, Franziska (2013). The same and the other: Male childcare workers managing identity dissonance. *International Review of Sociology*, 23(2), 326–345

- Nordberg, Marie (2005). *Jämställdhetens spjutspets? Manliga arbetstagare i kvinnoyrken, jämställdhet, maskulinitet, femininitet och heteronormativitet*. Göteborg: Arkipelag.
- Oram, Alison (2007). *Women teachers and feminist politics, 1900-39*. Manchester: Manchester University Press.
- Persson, Anders (1999). Metodspråk och tillhörighet: Reflektioner kring individen i vetenskapssamhället. I Katarina Sjöberg (red.). *Mer än kalla fakta: Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Prop. 1978/79:180. *Om läroplan för grundskolan m.m.* Stockholm: Sveriges riksdag.
- Pruit, John (2015). Preschool teachers and the discourse of suspicion. *Journal of Contemporary Ethnography*, 44(4), 510-534.
- Riksdagen (1962). *Riksdagsdebatt Andra kammarens protokoll 22 maj 1962*. Stockholm: Sveriges Riksdag.
- Sargent, Paul (2000). Real men or real teachers? Contradictions in the lives of men elementary teachers. *Men and masculinities*, 2(4), 410-433.
- Sargent, Paul (2005). The Gendering of Men in Early Childhood Education. *Sex Roles*. 52(3-4), 251-59.
- Skelton, Christine (2012). Men teachers and the "feminised" primary school: A review of the literature. *Educational Review*, 64(1), 1-19.
- SOU 1972:26. *Förskolan del 1*, Betänkande angivet av 1968 års barnstugeutredning. Stockholm: Socialdepartementet.
- SOU 1979:56. *Steg på väg: Nationell handlingsplan för jämställdhet utarbetad av Jämställdhetskommittén*. Stockholm: Liber förlag.
- SOU 1980:19. *Fler kvinnor som skolledare*. Betänkande av Utredningen om kvinnliga skolledare. Stockholm: Liber förlag.
- Sparrlöf, Göran (2007). *Vi manliga lärare. Folkskolans lärare och lärarinnor i kamp om löner och arbetsområden 1920-1963*. Linköping: Linköpings Universitet.
- Stockholm TT (2010). Slut på könskvotering vid högskolor. *Svenska Dagbladet*. 12 januari 2010. Hämtad 2017-10-31. <https://www.svd.se/slut-pa-konskvotering-vid-hogskolor>
- Svensson, Allan (2006). Hur ska rekryteringen till högskolans mest eftersökta utbildningar breddas? *Pedagogisk Forskning i Sverige*, 11(2), 116-133.

- Swedin, Daniel (2006). Därför behövs det fler män i förskolan. *Aftonbladet*. 19 april 2016.
- Tallberg Broman, Ingegerd (1991). *När arbetet var lönen: en kvinnohistorisk studie av barnträdgårdsledarinnan som folkuppfostrare*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Tellgren, Britt (2008). *Från samhällsmoder till forskarbehörig lärare: kontinuitet och förändring i en lokal förskolläraryrkesutbildning*. Örebro: Örebro universitet.
- Trotman, Janina (2006). Women Teachers in Western Australian "Bush" Schools, 1900-1939: Passive Victims of Oppressive Structures? *History of Education Quarterly*, 46(2), 248-273.
- Weiler, Kathleen (1989). Women's History and the History of Women Teachers. *Journal of Education*, 171(3), 9-30.
- Weiler, Kathleen (1994). Women and rural School Reform: California, 1990-1940. *History of Education Quarterly*. 34(1), 25-47.
- Wernersson, Inga & Lander, Rolf (1979). *Män och kvinnor i barnomsorgen: En analys av könskvotering, yrkesval och arbetstrivsel*. Stockholm: Jämställdhetskommittén.
- Wernersson, Inga (2006). *Genusperspektiv på pedagogik*. Stockholm: Höskoleverket.
- Wernersson, Inga (2007). *Från förskola till högskola – Vilka avtryck ger forskning om jämställdhet?* Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Wieselgren, Greta (1969). *Den höga tröskeln: Kampen för kvinnas rätt till ämbete*. Lund: Gleerups.
- Wollert, Per (1978). "Män i en kvinnovärld": En lägesrapport från projektet "Manlig personal i förskolan". Stockholm: Socialstyrelsens förskoleenhet.
- Åmark, Klas (2005). *Hundra år av välfärdspolitik. Välfärdsstatens framväxt i Norge och Sverige*. Umeå: Boréa.
- Östberg, Kjell (1997). *Efter rösträtten: Kvinnors utrymme efter det demokratiska genombrottet..* Stockholm: Symposion.
- Östman, Ann-Catrin (2006). Bonden. I Jørgen Lorentzen & Claes Ekenstam (red.) *Män i Norden. Manlighet och modernitet 1840-1940*. Stockholm: Gidlunds förlag.

English summaries

Åsa Wedin, Jenny Rosén and Samira Hennius: Translanguaging and multimodality in basic literacy education in Swedish as a second language
[Transspråkande och multimodalitet i grundläggande skriftspråksundervisning inom sfi]

The focus in this article is on translanguaging, particularly the use of multimodal tools in emergent literacy education for adult immigrants in Sweden. The aim is to show how accommodating students' different linguistic resources through digital tools may create positive opportunities for the development of both oral and written language, while simultaneously offering students increased influence regarding their own learning. By using a critical perspective and the concept of translanguaging, student interaction during the writing process while working on a student blog is analysed. Data was produced using an ethnographic approach, and for this article field notes, texts produced by students and video recordings been analysed. In the project, students in two schools who were at the beginner level of Swedish and emergent literacy training interacted through the blog. The writing process included individual and collective writing, teacher response, small group work and whole class interaction. In this article, the focus is on group work and whole class interaction.

The examples analysed in the article, illustrate how students make use of varied resources, such as different linguistic varieties, digital tools, printed materials, and gestures, including writing materials such as paper, pencil, eraser and digital screens.

The main conclusions are that, in order to create opportunities for students to widen their social participation as citizens with their own agency and with real influence over their own lives, it is important that knowledge is created about orality and literacy, including the use of multimodal resources that allow participation in different domains of society, and that also create discourses and contexts where students are offered the possibility to exercise an influence on language. Such education should offer opportunities to develop strategies that may be used in social action and simultaneously challenges for the use of

linguistic negotiations, reformulations and repairs as well as translanguaging. The type of instruction that was presented here offered students some opportunities for influence on their own education as they were given tools for authentic interaction through writing. In this case, the blog was the tool that enabled the interaction. However, as the students did not handle the blog on their own, but through their teachers, it is not clear how students in this case understood the writing process in relation to ordinary school exercises.

Literacy education that builds on authentic, social interaction demands the use of tools for exploration, rather than ready-made learning tools, and offering students support in expanding their linguistic resources, including strategies for reading and writing, based on perceived needs. For the group in focus here, who had limited opportunities to read and write before migrating to Sweden, it may also be important that teachers are capable of showing different possibilities for societal participation where print is important. This demands that (literacy) education for adult immigrants does not separate learning, citizenship and everyday life, and stimulates translanguaging.

Carl-Henrik Adolfsson and Daniel Sundberg: Research-informed Swedish School development: 25 years of policy initiatives [Att forskningsbasera den svenska skolan – policyinitiativ under 25 år]

This paper analyses the issues and the policy concepts of an evidence-based school. Against the backdrop of the on-going international evidence-based movement in the education sector, this paper sets out to investigate policy initiatives since 1990 regarding efforts in linking research and schools. Even if evidence-based education is a topical issue, it is by no means a new phenomenon. The article explores some of the historical trends in policy initiatives of the past 25 years in a Swedish education policy context, and investigates the following research question: What are the characteristics of various policy solutions regarding research-based school in the major Swedish educational and school policy initiatives since the early 1990s?

A second research question concerns changes over time and how the institutionalization of the evidence-based movement can be understood in a Swedish educational context during this 25-year period. First, the article provides definitions of the concepts of research-based and evidence-based practices by relating these concepts to an on-going international discussion about evidence-based education policy and practice. In connection with this discussion, the paper relate to concepts from neo-institutionalism with a direct focus on the various types of institutional consequences of an evidence-based movement. The empirical material for the study includes a selection